

Tornai Gyula (1861-1928)

Táncoló gésa, 1906 körül

(Táncoló gésa)

Olaj, fa 118 x 83 cm

Jelzés nélkül

Irodalom:

- The Glasgow Herald, 1907 május 30., The Standard, 1907 június 1., Sunday Times, 1907 június 2., The Crown, The Court and County families Newspaper, 1907 június 8., The Builder, 1907 június 8., The Liverpool Courir, 1907 június 10., The Bazaar, the Exchange and Mart, 1907 június 12.
- Der Leipziger, 1908 április 11., Hamburger Fremdenblatt, 1908 május 8.
- Az Újság, Henry de Lamont cikke, 1908 január
Japán és India, Tornai Gyula külön kiállításának tárgymutatója, 1909 október
- Vasárnapi Újság, 1909 október 10. (849-850. oldal)
- Magyar Művészet, 1928. (713. oldal)
- Árverési Közlöny, Magyar Királyi Postatakarék, XLVIII 1929 április (9-10. oldal)
- Magyarság, 1929 I. 4.

Kiállítva:

- Goupil Gallery, London Regent street 5., 1907 május - június 8. tétel
- Emil Richter Kunstsalon, Drezda Prager strasse, 1907 szeptember
- Keller und Reiner Kunstsalon, Berlin, 1907 november
- Galerie Georges Petite, Párizs, 1908 január
- Pietro del Vecchio, Lipcse, 1908 március-április
- Galerie Bock, Hamburg, 1908 május
- Múcsarnok, Budapest, 1909 október. Tornai Gyula Japán és India, 115. számú kép.

Reprodukálva:

- Japán és India, Tornai Gyula külön kiállításának tárgymutatója, 1909 október, 115. számú kép.
- Gyöngyösy Nándor, A mai magyar művészet. Budapest, 1916. Képzőművészeti anthológia. 39. oldal

“1905 szeptember havában partraszállott Yokohamában, honnan rövidesen átköltözködik Tokióba.”- olvasható az 1909-es Múcsarnokban megrendezett kiállítás bevezetőjében. (Ez látszik a legmegbízhatóbb forrásnak a megannyi egzotikumra éhezõ cikkíróval szemben, itt Tornai Gyula ugyanis személyes képmagyarázataival látta el a füzetet, s az előszó is a művész közlése alapján készült.) Keleti útja során 16 hónap alatt körbejárta az egész szigetországot, majd



Tornai Gyula (archív fotó)

22.►

Tornai Gyula (1861-1928)

Táncoló gésa, 1906 körül

(Táncoló gésa)

Olaj, fa 118 x 83 cm

Jelzés nélkül

Kikiáltási ár: 1.600.000 Ft



Tornai Gyula: Gésaház Tokióban

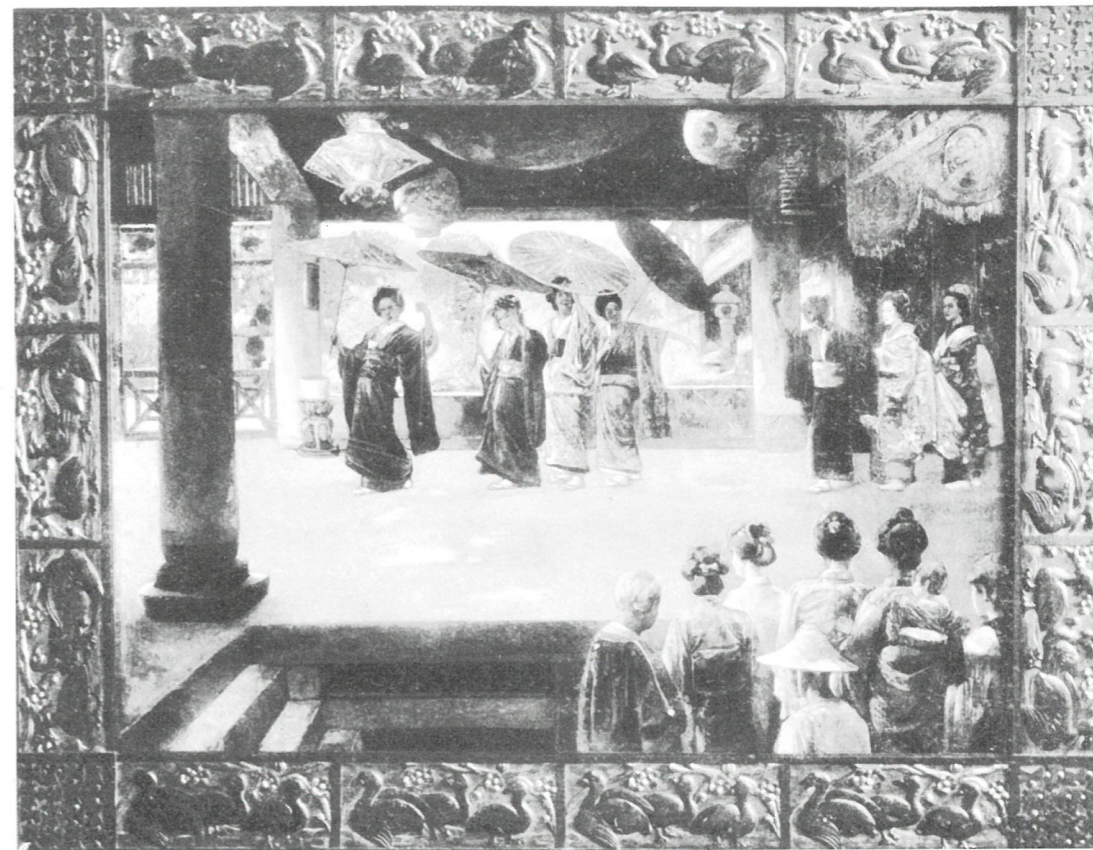
Indiába utazott. A Táncoló gésát ebben az időszakban ké-
szíthette, melyet 1907-ben már Londonban VII. Edward
személyesen láthatott, sőt talán el is gondolkozott azon, va-
jon képünket, avagy egy másik, gésákat ábrázoló festményt
vásároljon meg gyűjteményébe. (Az utóbbi mellett döntött.)

Tornai Gyula, míg képei egyik európai városból a másikba
vándoroltak, visszatért Indiába, ahonnan - a szóbeszéd sze-
rint - a keleti ételek, a furcsa étkezési szokások, de főleg az
Indiában oly közkedvelt csemege, a záptojás tudta csak
hazaterelni a művészt. Ezalatt a képek megjárták Londont,
Drezdát, Berlint, Párizst, Lipszét és Hamburgot. A 77
daraból elkelt 33, de a budapesti nagy kiállításra újra gyara-
podott a kollekció. Tornai szorgosan gyűjtötte a kiállítá-
sokról világszerte megjelent cikkeket, ennek köszönhető-
en szerezhetünk tudomást a *Táncoló gésa* útjáról is. A meg-
kapó jelenség az újságírókra is mély benyomást gyako-
rolhatott, mert számos tudósításban cím szerint is emlí-
tették. A kép nagy valószínűséggel, itthon, az 1909-es kiállítá-
sán kelt el. (Később ilyen című tétel nem szerepelt sem az
1917-es Nemzeti Szalon tárlatán, sem az 1929-es Hagyatéki
aukción. Bár egy reprodukción 1916-ban még feltűnt Gyön-
gyösy Nándor Képzőművészeti almanachjában, de további
sorsa ismeretlen.)

A képek útját egész Európában dicsérső s a művészt méltató
cikkék kísérték. Vajon mitől volt Tornai ennyire népszerű

már a maga korában is? Magas rangú támogatói és meg-
rendelői között maharadszák és miniszterek is voltak. A
vándorkiállítások megszervezésével a művész menedzseri
profizmusról is tanúbizonyságot tett, és nem elhanyagolha-
tó az a tény sem, hogy megtalálta a hangot a nagyközönség
felé is. Tornai tökéletesen ötvözte az idegen kultúrák iránti
lelkességét az európai, akadémikus művészi felfogással.
Keleten a nyugati előadásmód, Európában pedig a keleti
téma tette sikeressé a művészt. Tornai Gyula személyiségét
mániákus gyűjtő- és utazó szenvedélye gazdagította, amely
szükséges volt ahhoz, hogy képei tényleg hitelessé váljanak.
Észak-Afrika, majd Ázsia népei, művészetének motívumai,
és formái mintha megbabonázták volna a festőt. Váznairól e
kultúrák iránti őszinte és ösztönös rajongás árad. "Nem
szabad ezeket a képeket a tudományosságra törekvő Kelet-
kutató szemével nézni. Nem szabad bennük néprajzi igaz-
ságokat keresni. (...) A sok színes ruhadarabot úgy akasz-
totta modelljeire, ahogy éppen egyéni ösztöne sugalmazta."

Tornai Gyula gésái, talán a művész e témában a valóságot
hűen bemutató szándéka miatt mégis realiztikusabb han-
gulatot keltenek. Beszámolóiban, képeihez fűzött magyará-
zataiban, próbálta megértetni és megismertetni az európai
szemlélőkkel a gésák életét. *A teaházak Kiotóban* című
festményéhez hozzáfűzi: "Csak a Japánban járt ember tud-
ja, hogy mi a teaház és az európai hiedelemben hamisan van



Tornai Gyula: Rhododendron-táncinsep

beállítva ez a mulatóház, s a Japánban járt ember sem tudja
jól jellemezni, mert nincs Európában semmi, amihez ha-
sonlíthatná. A gésa táncosnő, artistanő és szolgáló, van
köztük elsőrangú tehetség s a gésaház, a hol zenével, fürdő-
vel, ebéddel, tánc- és zene-produkciókkal szolgálnak,
éppenséggel nem olyan erkölcstelen tanya, a milyennek eu-
rópai félreértői képzelik. Sajátságos szabadság és sajátságos
konvenció uralkodik benne s a gésa semmivel sem megkö-
zelíthetőbb, mint másutt pl. az artistanő, aki a maga hangu-
latának, szenvedelmének, kedvtelésének ura." (Hasonlóan
tiszteletteljes -a valóságot bemutatni törekvő- képei a *Gésa*,
avagy *Japáni nő*, a *Gésaház Tokióban*, vagy a *Rhododendron*
táncinsep.)

A *Táncoló gésa* mozdulatában, - bár egy mozdulatsor kime-
revített pillanatát láthatjuk csak -, könnyedség és belső lelki
finomság rejlik, mintha csak integetne felénk. Alakja szinte
kitapintható valóságban érzékelhető. Az aprólékos, anyag-
szerűen megmunkált tarka kimonó, a világos testrészek (a
vastagabban felrakott festékfoltok) szinte kiugrasztyják az

alakot a lazúros áttetsző háttérből.

A művész, képeinek születésekor a legapróbb részletekre,
így a művét befejezté tevő keretre is gondos figyelmet
fordított. A *Táncoló gésát* körülölelő kereten két jellegzetes
forma ismétlődik, ezek tartalma az előző tulajdonos szíves
közlése szerint a következő: A kerek alakzat (mitsutomoe),
azaz három harcos, vagy a harcoló elemek néven ismert, a
természet körforgását jelképezik. Ezek között spirális
alakzatok helyezkednek el (kagyló, vagy kagylókürt).

A kagyló a szerelmet és a beavatást, a kagylókürt a bölcses-
séget osztó Buddha hangját, a (szamszára) létkörforgás fe-
letti győzelmet jelentik. A keretbe vésett apró pontok talán
csillagok, az istenség jelenlétét, az örökkévalóságot és a
reményt fejezik ki.

A képet a mesteri fafaragvánnyal összekapcsolva, a táncot
lejtő gésa alakja mögött mélyebb összefüggések világát sejt-
hetjük meg. Beszédes mozdulatával talán épp ugyanarról
mesél nekünk mint a díszes keret.

F.K.

